

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *A tanárok a diktatura*

Cím: *alatt*

Forrás: *Új Penzédék*

Bp
(Hely)

1919 X. 16
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old.)

Osztályozás

Tárgy

371.1

Hely

Idő

1919

Személy

A tanárok a diktatura alatt.

A kommunizmus végeredményben hatalmas jellempróba volt. Előhívta a lelkek mélyén lappangó ösztönöket, a kultúra vékony mázával eltakarta szenvedélyeket; levetkőztette, színvalásra kényszerítette az embereket.

Jellempróba volt a proletárdiktatura a magyar középiskolai tanárságra is, mely e kritikus időkben szokatlanul fontos szerephez jutott. Sajnos, nemcsak a bolsevizmus előkészítésében működtek közre középiskolai tanárok, hanem a kommunizmus vezető emberei közt is aránylag nagy számban voltak képviselve.

Valóságos melegágyai voltak a bolsevizmusnak a székesfővárosi közszéki középiskolák, főleg a kereskedelmi iskolák. Ezért a felelősség közvetve *Bárczy Istvánt* illeti. *Bárczy István*, s a teljesen az ő befolyása alatt álló székesfővárosi tanügyi tanácsnokok, így a filozófusával tüntető, Huszadik Század-os *Wildner Ödön*, hogy a mindenható szabadkőműves páholyoknak, s a kerületi klikkeknek kedvében járjanak, telerakták a fővárosi középiskolákat a Galilei-körben, s a páholyokban forgolódo radikális, szabadgondolkodó, szociálista tanárokkal és kilépett katolikus papokkal, kik közt kétségtelenül akadnak kiváló pedagógusok, de vannak nagy számban megbízhatatlan, megingott lelki egyensúlyu, mindenre kapható emberek is. Nem csoda tehát, ha a proletárdiktaturának számos lelkes híve akadt ebben a táborban. Városi tanárok voltak többek közt *Antal Márk*, *Bartos Erzsébet*, *Fogarasi Béla* közoktatásügyi népbiztossági csoportvezetők, *Kelen Ferenc*, *Mártonfi Miklós*, *Varjas Sándor*, *Balázs Béla* ugyanott osztályvezetők, *Lengyel Gyula* ügyi népbiztos (volt könyvvitel-tanár), *Jenő*. A Szociális Termelés népbiztosa (volt

rajz-tanár), *Bolgár Elek* bécsi követ, *Somogyi Béla* volt máramarosi elemi iskolai tanító, aki a Károlyi-kormány alatt Kunfi mellett államtitkár volt, *Fáber Oszkár*, a hírhedt vallásügyi likvidátor, *Zobel Ernő*, aki különböző fontos pozíciókat töltött be sógora, *Pogány József* mellett, s utóljára Bécsben volt követ; azután *Kirdly György*, *Sas Andor*, *Karblinger Fülöp*, *Honti Rezső*, *Mannheim Károly*, *Rubinyi Mózes*, *Pap Dezső*, *Fekete Mihály*, *Alcalai Ödön*, *Czakó Ambró*, *Czebe Gyuláné*, akik egyetemi, illetve egyéb főiskolai állásokba jutottak.

Elképzeltető, hogy a proletárdiktatura alatt minő felfordult világ volt e közszéki iskolákban. A kommunisták a gyenge és szürke Városi tanácsnokot csakhamar félrelökték, s az ügyosztály élére *Gemes Sándort*, a tudatlan, használhatatlansága miatt iskolából-iskolába dobált elemi iskolai tanítót állították, akinek első dolga volt valamennyi, mintegy kétszáz iskolaigazgatónak felfüggesztése. Ezek helyébe a Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége tanítói csoportjának javaslatára csupa új embereket nevezett ki, akik tulnyomóan zsidók voltak, csak elvétve akadt köztük néhány aposztata-pap, mint *Egry Sándor*, *Horváth Károly*, *Weber Mihály*, *Andor Károly*. Hamarosan belátták a kommunisták, hogy mégis tarthatatlan állapot, hogy az összes közszéki, tehát a közép- és polgári iskoláknak is, teljhatalmu diktátora egy elemi iskolai tanító maradjon, azért az ügyosztályba *Szónyi Gézát*, *Halász Bernátot*, *Kovács Ernőt*, és *Szántó Gizellát* delegálták.

Ezek után az új iskolavezetőkkel egyetértésben s a terrornak és pressziónak minden eszközével igyekeztek a testületeket s az ifjuságot az egyedül üdvözítő kommunizmus számára megnyerni. A megbízhatatlan tanárokat felfüggesztették, vallástani órák helyett valami szociológiai tárgyat tanítottak, a történeti materializmust, értékelméletet stb. meggyaraztatták, a magyar tanárok számára pedig

a székesfővárosi házinyomtatásban nyomattak egy forradalmi antológiát, (*Szemelvények a magyar forradalmi és szociális költészetből*) melynek alapján a tanulóknak *Petőfi*, *Ady* mellett *Babits Mihály*, *Várnay Zseni*, *Lányi Sarolta*, *Csizmadia Sándor*, *Kassák Lajos* stb. költői géniuszának rejtett szépségeit kellett volna felárníniok. Előöröklék az arisztokratikus és feudális „tanár ur” címet, elrendelték helyette a „tanító-elvtársat”, majd pár nap múlva a „tanítómestert.”

Még az iskolaszolgákra és takarítónőkre is kiterjedt a gondjuk, elrendelték, hogy ezentul ezeket nem „per János, Péter vagy Mari” kell titulálni, hanem meg kell adni nekik az „altiszt-elvtárs” címet. A folyosók s termek falait felékesítették vörös plakátokkal, az igazgatók irodáiból s a tanári szobákból kidobatták *Bárczy*, *Bódy*, *Városi* díszmagyaros arcképeit s helyükbe kiakasztatták *Marx*, *Lenin* stb. rokonszenves portréit. Kommunista előadásokra erőszakolták az ifjuságot, elárasztották kommunista röpiratokkal s a Himmusz és Szózat helyett megtanították a *Munkás-Marseillaisere* s az Internacionáléra. Kimondták, hogy a tananyag elvégzése nem fontos, a fődolog az ifjuságnak kommunista szemléletben való átgurása, ezért minden órának egy részét okvetlenül a proletárdiktatura magasztalására, s a szovjetkormány rendeleteinek magyarázására kell fordítani.

Az állami középiskolát a kommunizmus ragálya ilyen nagy mértékben nem fertőztette meg. Ott az igazgatók jó ideig megmaradtak az intézetek élén, csak májusban neveztek ki új vezetőket és pedig ezuttal, megriadva a főváros példájától, majdnem kizárólag keresztényeket. Az állami iskolákban is megbomlott a fegyelem, ott is teljesen leszállt a tanítás színvonala, ott is vígan folyt a direktóriumosdi s az elvtársasdi, főleg ott, ahol sok volt a zsidó tanuló, ott is gyurták-faragták a tanárokat, deákokat egyaránt. Az állami tanárok közt a legnagyobb kommunista volt *Hajtai Ferenc*, akit a Károlyi-kor-

mány főigazgatóvá, a szovjetkormány pedig csoportvezetőnek nevezett ki. Díctelen szereplését csak az az egyetlen körülmény enyhíti, hogy meggyőződésből cselekedett, mert mindenkor meggyőződéses szociálista volt. Még ez a mentése sem lehet meg Hajtai buzgó munkatársának, a szertelen ambícióju expiárista Révai Józsefnek, aki Hajtai mellett osztályvezető volt s akit pusztán az érvényesülés vágya sodort a kommunista táborba. Hasonló gyászos szerepet játszott még az állami tanárok közül *Benedek Marcel*, *Csebe Gyula*, *ArostleTr József*, *Babits Mihály*, akik egyetemi előadók lettek, azután *Beke Ödön*, *Kosári István*, akik a tanítói szakszervezetben féklelenkedtek, továbbá *Balassa József*, *Juanc Ireneusz* és még sokan.

Ami tanároknak, akik a kommunizmus szolgálatába szegődtek s politikai megbízhatóságuk jutalmául több-kevésbé fontos és jövedelmező pozíciókba jutottak, mintegy 80 %-a zsidó volt. A hozzájuk szegődött keresztények közt pedig aránylag sok volt a kikeresztelkedett vagy vegyes vérű keresztény, mint *Benedek Marcel*, *Honti Rezső*, *Révai József*, *Laczkó Géza*. A kommunista tanári gárdát szaporította azután számos gyenge jellemű, bomlott lelkű, minden szélsőséges áramlattal uszó ex-szerzetes-tanár, mint *Fáber Oszkár*, *Apáti István*, *Weber Mihály*, *Révai József*, *Rehák Pál*, *Priváry Géza*, *Egly Sándor*, *Szabó István*, stb. Végül nem hallgathatjuk el ama sajnálatos körülményt sem, hogy a budapesti Eötvös-kollégium volt növendékei közül is elég sokan szegődtek a kommunizmus zászlájához, mint *Hajtai Ferenc*, *Laczkó Géza*, *Balázs Béla*, *Szilágyi Sándor*, *Velledits Lajos*, *Csebe Gyula*, *Weber Arthur*, *Heinrich János*, *Szigeti Gyula*, ami azt mutatja, hogy ebben a több tekintetben kiváló intézetben a ta-

nárképzés szelleme nem volt teljesen egészséges s a tudományos képzettség javára egyéb lelki értékeket, mint a magyar nemzeti érzés fejlesztését, elhanyagolták.

A tanárság egy része nagyobb ellenállás kifejtése és különösebb lelki megrázkódtatás nélkül állott be a kommunizmus szolgálatába. Voltak idősebb tanárok, kik évtizedeken át csakugy csepegték a loyaltástól, nemzeti érzéstől, kik egy emberöltőn át szavaltak a magyar nemzet államalkotó képességéről, kulturális hivatásáról, a magyar történeti középosztály nemzetfentartó szerepéről, a vallás-erkölcsi alapról s pár nap alatt lelkes republikánusokká és kommunistákká vedlettek át. A köpönyegforgatásban remekelt néhány volt kongregánista és néhai Barkóczy-csatlós, mint *Morvai Győző*, aki hirtelen színváltozása miatt egy igazgatói értekezleten Hajtai részéről erélyes leintésben is részesült.

A megtévedt tanárok viselkedését ha nem is menti, de részben magyarázza az a mostoha bánásmód, melyben a régi liberális jogász-rezsim, elsősorban a kultuszminiszterium évtizedeken át részesítette s az a körülmény, hogy, sajnos, az egész magyarság, amely a háboruban olyan önfeláldozóan ontotta vérért osztrák és német érdekekért, szinte valami megmagyarázhatatlan egykedvűséggel, valami keleti fatalizmussal fogadta és tűrte a proletárdiktatúrát. Abban a hatalmas lelki átalakulásban azonban, amely ma Magyarországon végbemegy, a magyar tanárság is kivieszi a maga részét s a tantestületeknek és az iskoláknak a bolsevik szellemtől való gyökeres megtisztogatásában számít a kormány s a társadalom hathatós támogatására.